

Domini; à quo omnis potestas derivatur, dispensandorum quidem, non dispensandorum thesaurorum auctoritatem concessit. Hinc vel ipsi Pontifices Maximi non nisi raro ea potestate uti solent, & servata ratione, modò censurarum, quæ publicæ, & graves emergant, modò temporum, uti contingit in anno Jubilæico, justus exemplum. Deus idem in veteri testamento exhibuit, dicta extravag. 2. de pœnit. & remiss. int. com., modò locorum, ut insignium Sanctuariorum cultus augeatur, modò celebriorum quarundam, solemnitatum, quibus, populi frequentia, & ardentior in Deum Charitas divinam clementiam singulari devotione sibi conciliare videtur. Hinc præterea profecta sunt, quæ jamdiu invaluerunt, Indulgentiarum aut concedendarum rationes, aut promulgandarum modi, quibus dispensatio non nisi cautissimè fiat, atque executioni mandetur. Quamobrem quamquam antiquis Ecclesiæ sæculis Ordinarij quicumque in suis diocesisibus plenariam etiam possent indulgentiam impertiri, cum tamen multi facta potestate abuterentur, cavendum fuit in Lateranensi Concilio sub Innocentio III., ne Episcopi ampliores, quam unius anni in dedicationibus Ecclesiarum, & quam quadraginta dierum

in animadversariis dedicationum indulgentias concederent, cap. 14. de pœnit. & remiss., quod etiam de Archiepiscopis intelligendum voluit Honorius III. in cap. 15. eod. tit., & renovavit Bonifacius VIII. in cap. ult. eod. tit. in 6. Ed præterea magis occurrendum fuit adversus illos, qui jurisdictione ecclesiastica non gaudentes, monachi scilicet, & quæstores, temerè indulgentias pontificias promulgabant, aut nusquam, aut obreptione, vel subreptione impetratas; etenim salubriter constitutum est, ut nemo audeat Pontificias promulgare indulgentias Episcopo inconsulto, ad cuius officium hodie spectat nosse, an quæ promulgandæ sunt indulgentia, genuinæ sint, nulloque obreptionis, vel subreptionis vicio laborent; imò & quæstores omnes, quorum officium ex improbitate plurimorum in quandam indulgentiarum detestabilem mercatum detorquebatur, tandem aliquando sublati fuerunt, Clement. 1. vers. *Au etiam* de privilegiis, Clement. 2. de pœnit. & remiss., Concilio Tridentino sess. 5. de Ref. cap. 2. in fine, sess. 21. de Ref. cap. 9., sess. 22. de Reform. cap. 5., & in dicto decreto de Indulgentiis sub finem sessionis 25.

DISSERTATIO TERTIA DE REIS PER CENSURAS COERCENDIS.

Huc referendus est titulus 39. libri 3.

CAPUT I.

De censura nomine, & natura.

SI in pœnitentiis indicendis lenem, & voluntariam, ita dixerim, jurisdictionem tantquam in volentes, & spontè sese subjicientes, Ecclesia exercet, longè profectò rigidior est pars altera potestatis, qua rei contumaces coercendi sunt; non quidem ita, ut in extremum, & irreparabilem, sublata spe æternæ salutis, interitum adducantur, sed ut asperitate perterrefacti ad suscipiendam pœnitentiam non tam invitentur, quam ferè adigantur. Contingit id infligendo censuras, quæ medium quendam locum tenent inter pœnitentias, & pœnas, proindeque aliquando latiore significatione pœnæ appellantur, propterea quòd proximè ad pœnas accedant, atque in pluribus pœnarum naturam exerant, & qualitates, cap. 9. de celebrat. Missar., cap. 1. de sent. excom. in 6., dixeris apertissimè pœnas salutare; pœnas inquam ex eo, quòd animum angunt, & cruciant, ex eo insuper, quòd certis ecclesiasticis juribus privant; salutare ex eo, quòd ad terrendum potius, & commovendum indicuntur, quam ad puniendum. Veteres Latini Scriptores censuram generaliter appellaverunt quæcumque notam, qua aut persona, aut gestum, aut scriptum, aliquid afficeretur, derivato nomine ab eo, quòd Romæ olim constitutum fuerat, Censoris officio. Ecclesiastici viri recentioribus præsertim sæculis, latissimam vocabuli significationem contraxe-

runt, ut eo designarent aut excommunicationem, aut suspensionem, aut interdichum, cap. 20. de verbos. signific. Et quidem censura nomen ad hæc significanda nonnisi recentioribus sæculis, sive circa tempora Gregorii IX. adhiberi consuevit; etenim olim per varias periphrases illa explicabantur, nimirum dicebantur canonica districtio, can. 23. dist. 86., can. 21. caus. 12. quæst. 2., can. 2., caus. 15. quæst. 7., districta ultio, can. 19. caus. 24. quæst. 3., canonica pœna, cap. 29. de simonia, gladius spiritualis, can. 21. caus. 15. quæst. 6., juncto caput 6. de sentent. excom. in 6., pœna spiritualis, can. 1. caus. 24. quæst. 3., nervus ecclesiastica disciplina, cap. 5. de consuetudine, quod & usurpatum est in Tridentino Concilio sess. 25. de Ref. cap. 3., felix mucro, can. 1. in fine caus. 16. quæst. 2., quod & usurpatum est in Lugdunensi Concilio cap. 6. de sent. excom. in 6., ferrum putridas carnes secans, can. 18. caus. 24. quæst. 3., separatio morbidarum ovium à sanis, can. 17. caus. 24. quæst. 3., & pœna medicinalis, can. 18. caus. 2. quæst. 1., quod & legitimum in Lugdunensi laudato Concilio in cap. 1. de sentent. excom. in 6. Ut plurimum autem quæcumque censura appellabatur, communis, & generali nomine excommunicationis. Quem admodum enim excommunicationis vocabulum ex sui natura significat exclusionem à communionis, ita facillè usurpari potuit ad demonstrandum quem-

cumque modum, quo quis vel omnino à communione Ecclesiae, vel à certa communione specie removeretur. Porro, conjuncto sacrorum tot in species distinguitur, quot sunt species jurium, ac bonorum, quae sunt in Ecclesia. Igitur sive Clericis interdiceretur, tunc officio suo ordini competenti obirent, neve de Ecclesiastico peculio participarent; sive laicis interdiceretur, ne Ecclesiam ingrederentur, ne divinis interessent in conventu populi, excommunicatio dicebatur. In canone ultimo causa 2. quast. 12, ubi à sacerdotali officio Clericos excommunicatos legimus, nomine excommunicationis aut suspensionem, aut etiam depositionem intelligimus, quemadmodum etiam occurrit in can. 9. dist. 28, in can. 6. dist. 32, in can. 21. dist. 50, in can. 29. caus. 7. quast. 1, & in can. 2. cau. 24. quast. 3. Memoratur insuper excommunicatio in can. 10. dist. 50, ubi etiam non proprie quidem interdictum; sed quaedam interdicti species, ac similitudo deprehenditur. Id adeo verum est, ut Gregorius IX, & sequentes Decretalium Collectores sub titulo de sententia excommunicationis multa congresserint non solum de vera, & specialiter dicta excommunicatione, sed etiam de suspensione, & de interdicto, imò & de depositione, quasi haec omnia sub nomine generali excommunicationis tunc comprehenderentur. His adjicitur, adeo verum fuisse excommunicationem illa aetate complecti consuevisse & suspensionem, & interdictum; ut Bonifacius VIII. in cap. 13. de sent. excom. in 6. minime dubitaverit asserere; ea, quae de excommunicatione olim statuta fuerant, intelligi etiam statuta de suspensione, & de interdicto oportere.

Primum igitur nomen censurae sub finem duodecimi, aut sub initium decemtertii saeculi usurpari proprie cepit; nimirum temporibus Innocentii III, quae aetate tamen adhuc dubitatur de vocabuli significatione, eamque ob rem

singulari scripto ejusdem Pontificis definitum fuit; censura nomine significari, aut excommunicationem, aut suspensionem, aut interdictum, cap. 20. de verb. signif. Equidem non ignoro, de veteribus, & jam pridem editis canonibus censura nomen occurrere, ut in can. 13. dist. 12, in can. 7. dist. 56, in can. 19. caus. 2. quast. 1, in can. 17. & 38. caus. 12. quast. 2, & in can. 118. de consecr. dist. 4. Sed in conspectu horum monumentorum, statim liquet, ibidem censurae vocabulum non id significare, quod hodie intelligimus, sed potius indicare sententiam Praelati, qua aliquis gesta noteatur, & generaliter corrigantur inordinata subditorum opera, quicumque tandem esset modus correctionis. Sic in dicto can. 13. dist. 12. dicitur, fuisse quosdam corrigendos sub penitentia censura; in dicto can. 7. dist. 56. legitur, esse contra ecclesiasticam censuram, id est contra disciplinam canonum, si forte quis innocens, damnatur; in dicto can. 10. caus. 2. quast. 1. statuitur, ut rei Episcopali censura, cleri emendatione corrigerentur; in dicto can. 17. caus. 12. quast. 2. fertur Episcopus Burdegalensis censuram Pontificia institutionis poposcisse, ex qua regulam sumeret animadvertendi in reum graviorum delictorum; in dicto can. 38. caus. 12. quast. 2. censura dicitur constitutio ipsa in Ilerdensi Concilio edita, sancita, & promulgata; & in dicto canone 118. de consecr. dist. 4. cujuscumque sit auctoris, & auctoritatis, dicitur, pueros delinquentes non esse ordinaria poena puniendos, propterea quod censura, id est providentia legum, eos excipit à coercitione. Hoc etiam sensu censurae nomen usurpavit Justinianus Imperator; in l. 45. cod. de Episc. & Cler. ubi refertur, Clericos majores ecclesiasticis legibus à nuptiis arceri, leges ipsas ecclesiasticas Sacerdotalem censuram nominavit. Itaque censura, prout hodie accipitur, definitur belle potest nota quemadmodum plurimum personalis; aliquando vero localis.

li, auctoritate Ecclesiae inflata, qua fit, ne certis personis in criminum consuetudine periculis interea interdicitur non quorundam jurium ecclesiasticorum, modo plurimum, modo pauciorum, ut corrigantur, & ad demissam agendam penitentiam, & satisfactionem exhibendam; de qua adhuc Ecclesia spem non mediocrem habet, quasi adjectis vehementibus stimulis adducantur. Dicitur in primis nota quadam, ut plurimum personalis, aliquando vero localis, ut distinguatur duplex censurarum genus, ex quibus omnes in personas ferri possunt, nimirum & excommunicatio, & suspensio, & interdictum, una vero solum, nimirum interdictum, in loca inferitur. Dicitur auctoritate Ecclesiae inflata, ut indicetur, necessarium esse actum quandam ecclesiasticae potestatis, ut censura inferatur, qualis est aut lex publica Ecclesiae, aut sententia, vel praeceptum ecclesiastici Superioris jurisdictionem in foro Ecclesiae externo exercentis. Hanc ob rem si quis sponte, vel ob privatam conscientiam criminis, vel ex animi devotione, & reverentia in res sacras à Sacramentis abstineat, censura non erit; quemadmodum nec censura est peccatum ipsum, quod legitimam Sacramentorum plurimum susceptionem, aut ministerium impedit, propterea quod nemo in his casibus speciali ecclesiastica auctoritate ab eorundem Sacramentorum susceptione, ministeriove repellitur. Quod si Sacerdotes Sacramenti penitentiae administri, poenitentes quandoque jubent, ne ad Eucharistiam accedant, removeant etiam à Sacramentali absoluteione, non ideo haec censura dicitur, sive quod haec mandata ad internum tantum forum pertineant, sive quod in hac parte, non proprie jussio, & imperium Ecclesiae sit, sed tantum proponant, ecclesiastici administri certas condiciones, quibus deum impletis juxta divinas institutiones Sacramenta rite percipiantur, aut ministrantur. Aliud autem est, quosdam edito absoluteo praecepto, jussu, imperio repelli à Sacramentis, quod fit per censuram; aliud declarare, ex jure divino non licere quibusdam accedere ad

Sacramenta, nisi certis conditionibus quemadmodum aliud est irregularitatis impedimentum, quo quis auctoritate Ecclesiae à recipiendis ordinibus accedit, aliud praeceptum Ecclesiae alicui factum, ne insuper habitis certis conditionibus ad ordines suscipiendis accedat.

Clarius adhuc explicari res potest. Sunt in communione sacra duplicis generis jura: alia, quae non subsunt omnino ecclesiasticae potestati, sed Deo reservantur, alia, quae à Deo institutore Ecclesiae liberè eidem Ecclesiae concessa sunt ita, ut pro Ecclesiae ipsius arbitrio disponantur. Primi generis sunt intima conjunctio animae cum Deo, quae fit per gratiam, habitus fidei, spei, & charitatis, character Sacramentalis, praedictio ad aeternam vitam, & in eandem aeternam vitam admissio, atque his similia, quae sane non alia sicut dari, ita nec tolli potestatem possunt, quam divina; quamquam enim Ecclesia identidem sit administra divinae virtutis, quod contingit in Sacramentis per ecclesiasticos ministros collatis, in quibus & gratia sanctificans, & multa alia divina dona conferuntur, & character imprimitur Ecclesiae ministerio, non tamen haec omnia adeo dependunt ab ecclesiastica potestate, ut semper effectus sequatur operante Ecclesia, aut Ecclesia non operante effectus nullus obtineatur, aut deleatur auctoritate Ecclesiae, quod semel factum est. Quidquod enim saepe, ac saepius divina gratia praesentit quodcumque Sacerdotis officium, imò aut non amittitur, aut restituitur, Sacerdote etiam invito, ac reluctante? Quidquod character semel impressus in collatione Sacramentorum indelebilis omnino dicitur? Secundi generis sunt externa communio Sanctorum, in Ecclesiam admissio, publicae praesces, ac suffragia, sepultura concessio, participatio beneficiorum, & alia hujusmodi bene multa, quae sane omnino relicta sunt ecclesiasticae potestati. Itaque censura illa dicitur, quae privat bonis secundi generis quamquam non spoliat, aut omni-

nibus, ut etiam nullo ex bonis primi generis. Quæ cum ita sint, intelligimus facile, quid sit, censuram inferri oportere ab ecclesiastica potestate, respectu scilicet eorum jurium, ac bonorum, quæ liberè relicta sunt ecclesiasticorum administratorum prudenti arbitrio, ac facultati. Hinc fit, non sufficere ad censuram; quemquam lethali peccato detineri, imò nec sufficere, quemquam gehennæ pœnis affligi ex divina sententia; bonum enim gratiæ, quo privat hominem lethale peccatum, & bonum vitæ æternæ, quo privat hominem divina sententia, liberæ dispositioni Ecclesiæ relicta non sunt.

Dicitur insuper censura inferri, ut quibusdam personis &c., quamquam enim duplex censura sit, personalis & localis, censura tamen localis utut ratione loci indicata fuerit, præcipuè refertur ad personas, quibus interdicitur, ne in certo loco certa jura sacra, aut certis modis exercent. Dicitur, personas censura notari, quæ sint in criminum consuetudine perniciosæ, ut indicetur, ordinariam censurarum causam in contumacia esse positam; si enim delinquentes statim dolore percitus, veniam apud Deum & apud Ecclesiam postulet, non censuris notari solet, sed penitentis expiari. Quod si extra ordinem adhuc censura notari quandoquæ videatur atrocioris ejusdem sceleris rei, etiam si de illorum contumacia non satis constet, ad magis magisque terrendos eos, qui enormia crimina admittunt, qui dum sentiunt secum agi, ac si ageretur eum contumaciis, facillius adducuntur ad petendam admissi veniam, & acerbis dolent de admissio, aliisque etiam in hoc exemplo sunt, ut ejus generis scelera detestabilibus abhorreant; tunc istam saltem in hac parte non propriè censuram dicemus, sed pœnam; neque enim repugnat, ea jura, quibus aliquis spoliari ad tempus etiam incertum potest per censuram, ita suspendi posse, ut id in pœnam flectatur. Dicitur præterea censura notatis interea interdictum quorundam jurium ecclesiasticorum, modo plurimum,

modo pauciorum. In primis interea interdictum, ut intelligatur, censuras non esse perpetuas, sed eò usque permanere, donec quis emendetur, & corrigatur. Quod si identidem dicatur quis per certum determinatumque tempus quadam excommunicatione, aut suspensione notari; excommunicationes istæ, aut suspensiones propriè censuræ non sunt, sed vel pœnitentiæ, vel pœnæ. Additur secundò usu, ut indicetur, censuram jura, quibus privat, non omnino de medio tollere, sed tantum, ne exercentur, impedire. Sic patronus excommunicatus non amittit jus patronatus, tantum non illud exercet, ubi interea beneficium vacet, quousque censura non sit absolutus. Sic Clericus suspensus à beneficio non amittit beneficium, tantum redditus interea non facit suos, quales faceret non suspensus. Subjicitur tertio, quorundam jurium ecclesiasticorum, ut explicetur, non omnia jura sacra, censura posse deleri, sed tantum illa, quæ liberæ depositioni Ecclesiæ relicta sunt, uti modo observabam. Ubi additum est modo plurimum, modo pauciorum, indicandum fuit, censuras non omnes esse pares, cum excommunicatio ex gr. omnibus juri- bus ab Ecclesia pendentibus privet, non suspensio, aut interdictum. Et reverè post suspensionis censuram, inferri adhuc tanquam gravior potest censura excommunicationis, cap. 10. de iudicis, cap. 8. de dolo & contum., cap. 15. de vita & hon. Cler., cap. 4. de jure patron., cap. 1. 2. 3. & 4. de Cler. excom. min., quod sanè fieri nequiret, si omnia jura ecclesiastica essent suspensione sublata. Postrema definitio verba ut corrigantur &c., designant finem censurarum, quæ non ad perdendum inferuntur, ut inferuntur pœnæ, sed ad corrigendum; qua in re observatur, ob eandem causam censuras in eos infligi, de quibus spes bona esse possit futurum, ut corrigantur; quæ spes si non esset, non censura, sed pœna inferretur.

CAPUT II.

De iis, qui possunt censuras inferre.

NON esse potestatem ordinis, sed jurisdictionis sacræ, eam, quæ exercetur in inferendis censuris, facile demonstrari potest ex principiis generalibus à me aliis positis in tractatione de potioribus Ecclesiæ dignitatibus & officiis. Cum enim ibidem statuissem, eam dici potestatem jurisdictionis sacræ, quæ abs jure gentium omnibus ubique Sacerdotibus concessa fuit apud omnes nationes, Sacerdotibus autem Judæorum divina auctoritate tributa, ac tandem in Evangelio à Deo translata in Apostolos, & Apostolorum successores, satis erit indicare, censuras non apud Christianos tantum, sed & apud Judæos, imò & apud alias gentes in usu fuisse, ut liceat, veram & propriè dictam jurisdictionem in censuris infligendis exerceri. Apud gentes censurarum quasdam species extitisse, bellè probat testimonium Cæsaris in lib. 6. de bello Gallico cap. 4., scribentis, hunc morem fuisse apud Germanos & Gallos: *Si quis aut privatus, aut populus, eorum* (id est Sacerdotum) *decreto non stetit, sacrificiis interdicitur. Hac pœna apud eos est gravissima. Quibus ita est interdictum; si numero impiorum, & sceleratorum habentur; ab iis omnes decedunt, aditum eorum, sermonemque desunt, nequæ ex contagione incommodi accipiant; neque iis petentibus jus redditur, neque bonos ullus communicatur. His autem omnibus Druidibus præsertim unus, qui summam inter eos habet auctoritatem &c.* Apud Judæos extitisse quasdam infligendarum censurarum modos probat caput 23. Deuteronomii, item Joannes in Evangelio, dum refert in cap. 9. vers. 22., *Judæos conspiravisse, ut si quis Jesum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret &c.* in cap. 16. vers. 24., *Christum Dominum prædixisse es, quæ ex Judæorum odio Apostolis essent even-*

tura, inter cetera, *absque Synagoga facient vos*, ut indicaret, Apostolos à consortio Judæorum repulsum iri, quæ sanè species erat excommunicationis. Dum verò Christus Dominus Ecclesiæ fundamenta jecit, eam voluit esse in Ecclesiâ potestatem, Matthæi cap. 18. vers. 17., ubi mandavit, habendum esse tanquam æthiopicum & publicanum; qui Ecclesiam non audivisset. Hac ipsa facultate non semel usus fuit Paulus Apostolus, dum incestuosum Corinthium satanæ tradidit, prima ad Corinth. cap. 5. vers. 5. dum anathema esse voluit, qui Dominum Jesum non amaret, eadem epistola cap. 16. vers. 22., dum anathema esse jussit eum, qui aliud, quam Christi Evangelium, prædicaret, ad Galatas cap. 1. vers. 8., dum eum, qui Apostolicis præceptis non obtemperarent, notandum esse clamavit, velut eum cum quo nemo commisceretur, secunda ad Thesalon. cap. 3. vers. 14. Hinc sanè fit, ut licet censura ex justitia infligenda liget homines etiam apud Deum, & in foro, ut ajunt, conscientiæ, can. 63. caus. 24. quæst. 1., à nemine tamen indici, infligere possit, quam ab eo, qui exteroam in Ecclesiâ jurisdictionem exercet; cap. 2. de his, quæ sunt à major. part. capit. Quamquam enim Parochi, & Sacerdotes forum pœnitentiæ nati in eodem foro denegare peccatoribus aliquando valeant jus ad Sacramenta accedendi, ea tamen censura non dicitur; sive quòd neminem in foro externo devincit, unde vulgaris traditio prodit, peccatorem, cui absolutio in foro secreto, & pœnitentiæ denegatur, non habere quidem jus Sacramenta petendi; habere tamen jus, si nihil aliud obsit, ut sibi publicè petenti Sacramenta non denegentur; sive quòd hæc pro-

prie censura non est, uti in capite præcedente observabam, & tantum in hac specie proponitur à Sacerdote, quid ex divinis mandatis agendum sit à peccatore, ut ritè, & cum fructu, accedat ad Sacramenta. Quòd si in medium proferas canonem 6. caus. 16. quæst. 1. ubi Hieronymus Clericis universis facultatem videtur asserere eradicandi ab Ecclesia, imò & satana tradendi juxta monumentum Pauli Apostoli in un. ad Cor. cap. 12., intima agnoscenda est Hieronymiani fragmenti sententia. Ibidem sanctus Vir non sermonem instituit de singulis Clericorum gradibus ad distinguendas singulorum Clericorum potestates, sed comparat clericalem cum monachica vita, & cum facultatem excommunicandi monachis denegat, tum eam Clericis tribuit; unde colligitur, tradidisse quidem Hieronymum, in clero consistere excommunicandi facultatem, exclusis aliis, qui clero adscripti non essent, non tamen eam asseruisse singulis Clericis etiam jurisdictione ecclesiastica destitutis. Facile erat respicere, tunc temporis ad universum Clericorum collegium, quo coeunte sub Episcopo ex Synodi totius sententia ut plurimum censuræ inferebantur. Quòd si opponatur canon 11. caus. 2. quæst. 1., seu Novella Justiniani 123. cap. 11. confirmata in Concilio Parisiensi, can. 6. caus. 24. quæst. 3., ubi Presbyteris æquè ac Episcopis facultas excommunicandi conceditur, cum legitima subsit excommunicandi causa, licetè intelligetur de Presbyteris aut sententiam Episcopalem promulgantibus, aut etiam consilium suffragiumque ferebantur excommunicanti Episcopo, aut denique de Presbyteris eam jurisdictionem singulari jure natis, veluti cum Sede Episcopali vacante iis jurisdictione Episcopalis acquiratur. Si insuper objiciatur Gratiani auctoritas initio questionis 6. caus. 26., tradentis, excommunicatum ab Episcopo, eo inconsulto ab alio reconciliari non posse, nisi à Metropolitanò, vel à Pontifice Maximo, quòd ex eo pro-

bat, quia Presbyteri potestatem excommunicandi, vel reconciliandi ab Episcopis accipiunt; dicendum erit, ibidem non asseri Presbyteris ordinario jure facultatem excommunicandi, sed tum demum, cum extra ordinem fuerit Presbyteris ab Episcopo demandata. Si præterea adferatur in contrarium capitulum 17. de restitut. spoliat., ex quo liquet, probatum fuisse jus Parochiale ex potestate inferendæ censuræ, statim ibidem deprehenditur, de Episcopo sermonem institui, qui & jus Parochiale simul, & Episcopale sibi in certa Ecclesia vindicabat. Denique si in cap. 2. & 3. de offic. judic. ordin. Sacerdotibus quibusdam, aut Plebanis dicitur competere facultas ferendæ excommunicationis, vel interdicti, de his Sacerdotibus intelligenda sunt, qui singulari titulo hujusmodi facultatem adquisivissent; neque enim repugnat, potestatem jurisdictionis, quæ in Episcopis ordinaria est, competere extra ordinem aliquando Clericis inferioribus, puta vel consuetudine, vel præscriptione, vel privilegio, argumento cap. 13. de foro competente. Itaque ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinet censuras inferre, ex quo duo principia stabilienda sunt, quorum primum est, eam facultatem acquiri à laicis nullo modo posse, id est ab iis, qui omnino sunt extra clerum; alterum est ad eandem facultatem exercendam non requiri certum ordinem, aut Episcopalem, aut Sacerdotalem. Primum facile constat generaliter ex cap. 2. de iudiciis, specialiter autem ex can. 1. vers. Maximus dist. 96., & ex cap. 10. de iudiciis. Suffragatur recta ratio; etenim uti censura privat bonis spiritualibus ecclesiasticis, ita ab eo tantum indici potest, cui bonorum eorundem spiritualium administratio divino jure commissæ esse, quales sunt Clerici in consortium administrationis sacrorum vocati. Neque opponas capitulum 12. de major. & obedi., ubi species proponitur de

de Abbatisa, quæ certos Clericos suscipit; siquidem quæ ibidem suspensio commemoratur, propriè censura non est, tantum est præceptum Abbatisæ delegantis, in Ecclesia monasterii officium à Sacerdotibus peragi, aut Sacerdotes fructus beneficii à monasterio exigendos percipere. Quidquod enim proponitur, Clericos illos noluisse Abbatisse obtinere, ex eo quòd ab Abbatisa excommunicari non poterant? Argumentum id est, quo concluditur, ab Abbatisa censuram inferri nequuisse; quod magis ex eo confirmatur, quòd adversus Clericos eosdem inobedientes jubeatur Ordinarius inferre censuram, si contemnere Abbatisæ monita perrexissent. Profecò supervacua fuisset ulterior Ordinarii censura, si jam vera censura coercitici Clerici fuissent Abbatisæ auctoritate. Cæterum generaliter verum est, hos aut similes conatus Abbatisarum quarundam sibi eas adrogantium ecclesiastica jurisdictionis species fuisse sacerdotibus improbatos, argumento capituli 10. de penit. & remiss. Alterum principium, quo definitur, ad ferendas censuras non requiri ordinem Episcopalem, facile constat ex cap. 15. de electione, ubi statuitur, posse Episcopum electum confirmatum, utut necdum consecratum, Clericos censura notare. Constat insuper ex cap. 13. de offic. judic. ordin., ubi non denegatur Capitulis Cathedralium Ecclesiarum facultas ferendi censuras, ubi hanc legitimo titulo adquisivissent. Constat etiam ex cap. 11. 29. de offic. & pot. jud. deleg., ex cap. 7. de offic. legati, & ex cap. 10. de major. & obed., in quibus adparet, delegatos, vel legatos Pontificis indiscriminatim, etiam si Episcopali ordine non sint insigniti, posse censuras infligere, propterea quòd à Pontifice Maximo mandatam jurisdictionem valeant exercere. Nonne in dicto cap. 10. de major. & obed., Priori cuidam asseritur facultas inferendi censuras in Canonicis Ecclesiæ suæ? Nonne in cap. 11.

ead. tit., Cardinalibus in Ecclesia sui tituli generaliter ea potestas conceditur? Nonne in cap. 2. & 3. de offic. judic. ordin., eadem potestas competere jure dicitur Sacerdoti, aut Plebano, qui sanè singulari titulo eam adquisiverat? Neque aliam ob causam puto, hujusmodi facultatem denegatam Canonicis, de quibus agitur in cap. 2. de his, quæ fiunt à maj. parte capit., nisi quòd nullo singulari jure Canonici illi eam sibi competere ostendissent.

Positis his generalibus regulis, multa fluunt consecutaria. Et primò colligimus, attento jure Decretalium Episcopos ante consecrationem confirmata electione posse censuras inferre, cap. 15. de elect. Dico attento jure Decretalium, quia aliud obtinuit post extravagantem 1. de elect. int. com., quibus in Provinciis ea recepta est. Secundo colligimus, in neminem posse eam potestatem exerceri, nisi qui jurisdictioni subjiciatur, ejusdem jurisdictionis modo servato, cap. 11. 29. de offic. & potest. jud. deleg., cap. 7. de offic. legati, cap. 10. 11. de major. & obed., cap. 21. de sentent. excom. Tertio, Vicarios Generales à Prælatiis eam facultatem habentibus constitutos, etsi Sacerdotio minime initiatos, item Cardinales, atque Abbates non Presbyteros seu sæculares, seu regulares in Ecclesiis, in quibus Episcopalem jurisdictionem exercent, censuras jure inferre. Quarto colligimus, nihil repugnare, quominus superior jurisdictione, licet ordine minor sit, noverit eum censuram, qui minor sit jurisdictione, & ordine major, quemadmodum contingit in Vicario generali Archiepiscopi jurisdictionem exercente in Episcopos suffraganeos, argumento canonis 1. dist. 34., can. 3. caus. 6. quæst. 4., & cap. 52. de sent. excom., quamquam tamen fatendum sit, magis decorum, & honestum existere, si in eo causatum genere Archiepiscopi potestatem sententiam ferant, argumento canonis 4. 5. 6. 7. 8. 9. dist. 21., tamque

que ob rem Pontifices Maximi aliquando quibusdam Suffraganeis indulserunt, ut ab Officialibus Metropolitanorum censura notari non possent, cap. 1. in fine de offic. iudicis ord. in 6. Quinto, censuram extra territorium etiam in subditos latam nullum effectum habere, cap. 2. de const. in 6., licet censura personalis in territorio lata subditos semel notatos deinde quocumque abeuntes afficere pergat, can. 24. caus. 7. quæst. 1., cap. 1. de raptor., cap. 16. de sent. excom. in 6. Exceptio est in eo, qui à diocesi abest adversus residentie leges; etenim in causa ipsa violatae residentie, licet absens, censura notari poterit, cum inspicitur tunc non locus, in quo persona invenitur, sed locus delicti, sive deserti contra leges officii, cap. 11. de Cler. non resid. Eo autem minus poterit quis alienum subditum censura notare, argumento canonis 1. & 2. caus. 6. quæst. 3., nisi iste deliquerit in illius diocesi, can. 4. 5. caus. 6. quæst. 3., vel nisi diocesanus consentiat, can. 7. caus. 9. quæst. 3. Sexto colligitur, Episcopos, sicut nec cætera Ecclesie sue graviora negotia gerere, ita & hanc censuras inferendi potestatem non posse exercere sine consensu sui Capituli, ubi viget adhuc jus Decretalium, cap. 1. de exco. Prælator., ac proinde mortuo Episcopo eam potestatem ad Capitulum devolvi. Septimo, sicut Archiepiscopus regulariter nequit jurisdictionem exercere in subditos Suffraganeorum, nisi in causa appellationis, ita eundem non posse, nisi in causa appellationis, in subditos Suffraganeorum censuras infligere, cap. 5. de sentent. excom. in 6., cap. 1. §. ult. de foro compet. in 6. Octavo, non posse Episcopos in Officiales, vel Nuncios Apostolicæ Sedis, quasi privilegio singulari sui muneris exemptos, censuræ sententiam pronuntiare, quamquam valeant de eorum gravioribus admissis Pontificem Maximum certiorum facere, ut idem Pontifex causa cognita in illis

animadvertat, extravag. 3. de hæreticis int. com. Nondum, quamquam olim etiam in hac parte Monachi Episcopis subjacerent, can. 6. 9. & 17. caus. 16. quæst. 1., ob recentiores tamen exemptiones, & privilegia, Monachos ab Episcopis censura notari non posse. Exceptio vetus fuit, si Monachi extra claustra vagentur, isti enim privilegio Cœnobii sui uti nequeunt, cap. 21. de privileg. Aliam exceptionem adjecerunt Patres Tridentini gratia Ordinariorum, qua scilicet, non obstantibus Monachorum exemptionibus, Episcopi promulent etiam in Ecclesiis monasteriorum censuras à se legitime latas, sess. 25. de Regular. cap. 12. Generalis quoque est exceptio in iis omnibus causis, in quibus Concilium Tridentinum voluit, Monachos Episcopis iterum esse subiectos, aut abrogatis in ea parte privilegiis atque exemptionibus, aut constitutis Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ delegatis; frustra enim Concilium Tridentinum excitavisset episcopalem jurisdictionem in iis speciebus, nisi & in eisdem facultatem fecisset coercendi censuris obistentes, ac contumaces. Olim questio erat, an monasteria exempta dicerentur ex eo, quod in protectionem Sedis Apostolicæ recepta fuissent; & in ea definitum fuit, Sedis Apostolicæ protectionem in causa esse, ut Monachi ab Ordinaris locorum neque excommunicari, neque interdicti possent, in cæteris autem obnoxii manerent, cap. 18. de privileg., cap. 1. de verb. signif. in 6. Aliquando præter Monachos plurimi extiterunt, qui simili privilegio gaudebant, cap. 16. de privileg. Sed deinde hæc privilegia abrogata fuerunt, integris tamen manentibus iis, quæ Regibus, Regumque familiis competere, & quæ gratia seu Cœnobiorum, seu Collegiorum concessa fuissent, cap. 5. eod. tit. in 6. Decimo denique colligitur, delegatos ad certam causam facultatem eo ipso nancisci, inobedientes litigantes censura notandi, etiam si expressa in manda-

dato non fuerit, ne aliàs jurisdictione irrita sit, & inanis, cap. 5. 7. 11. & 29. de offic. & potest. jud. deleg.

Duo adhuc observanda sunt, quorum primum respicit Ordinarios jurisdictionem in certa Diocesi habentes; alterum respicit eos, qui singulari titulo facultatem ferendarum censurarum nacti fuerint. Ad Ordinarios spectat, quod tradi solet, tum demum eos posse censuram inferre, cum censura ipsi irretiti non sint. Si tamen & ipsi censura tenentur, distinguendum est inter censuras, & censuras. Sunt enim ex censuris aliquæ, quæ jurisdictione privant, aliæ quæ hunc effectum non habent. Privant jurisdictione excommunicatio major, & suspensio ab officio; non privant autem aut excommunicatio minor, aut suspensio, quæ sit tantum ab ordine, vel beneficio, integra manente officii administratione, quemadmodum nec privat interdictum. Igitur irrita erit censura, quotiescumque feratur à Prælato, vel excommunicato excommunicatione majore, vel suspensio ab officio; rata è contrario erit, etiam si feratur ab excommunicato excommunicatione minore, aut ab interdicto, aut à suspensio ab ordine tantum, vel beneficio, integra manente officii administratione. Perspicuum id fit perpendenti, facultatem ferendarum censurarum jurisdictioni coherere; propterea non amitti, nisi quibus in casibus jurisdictione auferatur. Ad eos, qui singulari titulo facultatem adquisiverunt censurarum inferendarum, spectat, ip-

sos non semper censuras omnes inferre. Quamquam enim, si privilegium generale demonstrent, aut alium singularem titulum potestatis censurarum in universum ferendarum, nulla dubitatio sit, quin ampla habeatur eorum potestas, & ad omnes censurarum species referatur; quid tamen, si excommunicandi tantum, aut suspendendi tantum, aut interdicendi tantum quævisse potestatem demonstrent? Num quod de una censuræ specie edocetur, ad alias extenditur? Planè si quis demonstrat, adquisivisse se facultatem excommunicandi, satis erit, ut probatum etiam sit, eo ipso illi competere facultatem, & suspendendi, & interdicendi; etenim excommunicatio in se, & suspensionem, & interdictum complectitur, quod referri possunt tres illæ juris regulæ, prior: *Plus semper in se continet, quod est minus*; posterior: *Cui licet plus, licet etiam, quod est minus*; postrema: *In toto partem non est dulcius contineri*, cap. 37. 53. & 80. de reg. jur. in 6. Non tamen è contrario qui demonstrat, se adquisivisse facultatem interdicendi, eo ipso & tacite demonstrat, se etiam adquisivisse facultatem excommunicandi, aut suspendendi; quemadmodum nec qui demonstrat, se adquisivisse facultatem suspendendi, tacite & eo ipso demonstrat, se etiam adquisivisse facultatem excommunicandi, aut interdicendi, argumento capituli 12. de major. & obed. Neque enim in interdicto suspensio, in suspensione interdictum, in alterutra, aut in utraque censura, excommunicatio continetur.

CAPUT III.

De iis, qui possunt censuris coerceri.

TRia observanda sunt ratione habitata personarum, quæ censuris notari possunt. In primis enim aliqui sunt, qui omnino nequeunt censuris coerceri. Deinde sunt aliqui, qui certis quidem censurarum speciebus, non tamen omni-

bus obnoxii sunt. Denique sunt aliqui, qui, quamquam omnibus censuris subijci queant, non tamen subjacent, aut ratione habitata certorum Prælatorum censuras inferentium, aut ratione habitata eorum, quibuscum commorantur, aut ra-

tione habita legis generalis, in qua comprehensum non intelliguntur, nisi de ipsis specialis mentio fiat. Duæ priores observationes in hoc principio collocatum fundamentum habent: nimirum cum censura ita inferantur, ut interdicitur certis Ecclesie bonis, aut iuribus; nullo modo injici censura potest in eos, qui eisdem iuribus gaudere minimè possunt, nec propterea possunt spoliari. Postrema observatio altero principio innititur, quòd certæ personæ sint, aut dignitate spectabiles, aut privilegiis specialibus insignitæ, quas lege generali censuram inferente comprehendere vel dignitas ipsa, vel privilegium minimè patitur.

Itaque in primis aliqui sunt, qui censuris omninò coerceri nequeunt. Quod ut perspicue explicetur, ponendum initio est generale principium, quo statuatur, eos omnes posse censura notari, qui sunt in Ecclesia, can. 10. dist. 96., è contrario neminem ex iis notari posse, qui extra Ecclesiam consistunt. Cum enim ii dumtaxat, qui in Ecclesia sunt, iuribus, & bonis illis potiantur, quibus censura interdicitur, quomodo censura notabuntur illi, qui nunquam in Ecclesia extiterunt? Hinc Paulus Apostolus ab Augustino laudatus in can. 18. caus. 2. quæst. 1. aiebat: *Quid enim mihi de his, qui foris sunt, judicare?* In conspectu hujus traditionis fortè aliquibus difficultatem ingeret, aut capitulum 13. & 14. de Judæis, aut capitulum 12. & 18. de usuris, ex quibus adparet, aliquando Judæos fuisse excommunicatione coercitos. Ego in his speciebus agnosco quandam excommunicationis imaginem, non veram, proprièque dictam excommunicationem. Est imago quædam excommunicationis in eo, quòd feratur ea sententia ad contumendam contumaciam Judæorum; quod tempus habet definitum, ed usque provecta, quòd Judæi à temerè factis respiciant; quod certis iuribus, quorum illi capaces sunt, interdicitur. At propriè censura excommunicationis non est, sive quòd quæ abs

Judæis communio aufertur, non est communio sacra, sed civilis in commerciis consistens, sive quòd ea poena non directè fertur ab Ecclesie auctoritate, sed potius Principum patrocinio etiam inplorato, dicto cap. 18. de usuris vers. *Principibus*, sive denique quòd non directè fertur in Judæos, sed potius Christianis mandatur, ut ab Judæorum commercio prorsus abstineant, uti liquet ex omnibus laudatis monumentis. Ut paucis dicam, quoties Judæi in certo loco consistunt, iis civilia negotia permittuntur, in quibus communionem habent cum Christianis. Interest aliquando in Judæorum poenam hac communionem interdici, qua Judæi fruuntur: verum hæc propriè excommunicatio dici nequit, sed quoddam veluti excommunicationis simulacrum, eadem ferè ratione, qua in cap. 11. de constitut., instar censuræ dici potest privatio cujusdam officii minimè sacri, quæ tamen censura non est, & tantum habet censuræ imaginem, quòd eadem forma illata fuit, qua solent inferri censuræ. Erit ergo potius poena quædam civilis, & temporalis ad emendationem illata, quæ ideo confertur in tempus indefinitum.

Secundò aliqui sunt, quibusdam quidem censurarum speciebus, non tamen omnibus obnoxii habentur. Quamobrem distinguenda sunt varia hominum genera, status, aut rationes, ut dignoscatur, quæ species censurarum singulis conveniant. In primis observandum est, constare hominem ex anima, & corpore: hinc quædam censuræ & animam, & corpus afficiunt, quædam in animam, tantum feruntur. Sic major excommunicatio, & interdictum tenet etiam corpus post mortem, ita ut cadaver excommunicati, & interdicti nequeat ecclesiastica sepultura donari, quin tamen aut excommunicatio minor, aut suspensio corpus afficere valeat. Insuper observandum, hominum alios viventes esse, alios defunctos. Viventes quidem censuris omnibus notari possunt; at defuncti

functi notari quidem possunt excommunicatione majore, aut interdicto, minimè verò excommunicatione minore, aut suspensione; etenim defuncti incapaces sunt illorum jurium, quibus privantur excommunicatio minor, aut suspensio, capaces autem sunt jurium, quibus privatur interdictum, veluti sepultura ecclesiastica, aut quibus privatur excommunicatio major, veluti publicæ præces, & orationes, quæ fiunt pro defunctis, & ecclesiastica sepultura. Id tamen ita intelligitur, ut excommunicatio major, vel interdictum post mortem inflictum non propriè censura sit, sed potius poena, propterea quòd non ad corrigendum, & emendandum, sed ad puniendum infligitur. His proximum est, suspensionem, & excommunicationem minorem vi ipsa morti notati interire; excommunicationis autem majoris, & interdicti censuras in viventes latas etiam post mortem durare, quousque absolute dealeantur, quæ eatenus post mortem censuræ dici possunt, quatenus verum fuit, ad corrigendum, & emendandum ab initio fuisse inflictas, can. 1. 2. & 3. caus. 24. quæst. 2., cap. 28. de sentent. excommun., cap. 12. & 14. de sepulture. Notatu dignum est hæc in re, communionem sacrorum duplicis generis esse, aliam juris, quæ scilicet alicui jure competit, veluti fidelibus innoxiiis, aut graviorum criminum minimè reis; aliam tantum facti, qua gaudent qui graviorum criminum conscii sunt; & censura digni, quamquam censura necdum in ipsos publicata fuerit, quia fortè crimen adhuc occultum est, nec perspicue probatum. Sanè ubi quis & jure, & facto communionem gaudebat, eadem post mortem privari nequit; secus, si facto tantum gaudebat, non jure, poterit censura notari, can. 6. caus. 24. quæst. 2. Quandoquè verò contingit, ut qui in communionem Ecclesie decessit, reverà in communionem non sit, & è contrario, propterea quòd in rebus facti Ecclesia modo hu-

mano procedit, & eum credere potest in communionem existere, qui non existit, & è contrario eum à communionem repellere, qui adhuc in communionem consistit, quemadmodum scribet Innocentius III. in cap. 28. de sent. excom.

Præterea observandum est, duplicem hominum rationem existere, prout homines, vel singuli atque in propria persona considerantur, vel considerantur in communi tanquam Universitatem, vel Collegium componentes. Hinc quamquam censuræ omnes ferri in singulorum personas possint, nimirum & excommunicatio, & suspensio, & interdictum, non tamen omnes, sed aliquæ tantum ferri possunt in corpora, id est Collegia, atque Universitates. Sic neque Universitas, neque Collegium excommunicari potest, can. 1. caus. 24. quæst. 3., cap. 5. vers. *In universitatem* de sent. excom. in 6., quamquam suspendi valeat, aut interdicti, cap. 11. de sponsal., cap. 13. de privileg., cap. 16. de sent. excom. in 6. Regule hujus ratio est, quia excommunicatio animam penitus afficit, quam in discrimen æternæ salutis adducit, cujus sanè periculum capacia Collegia non sunt, & Universitates; aliis autem non decet, excommunicari singulos de Collegio aut Universitate ob delictum Collegii aut Universitatis, uti rectè notat Bonifacius VIII. in dicto cap. 5. de sent. exc. in 6., in hærens S. Augustini vestigiis, qui in dicto can. 1. caus. 24. quæst. 3. improbaverat factum Episcopi integram familiam excommunicatis. Et reverà delicta Universitatum, Collegiorum, ac familiarum dicuntur, quæ admissa sint à majore parte, sive ex majoris partis consensione, etiam si aliqui non coierint; est autem absurdum, aliquem in discrimen salutis æternæ adduci, qui innoxius est, neque potuit multitudini obistere. Verum enim verò adhuc deliberandum est in conspectu capitali 22. de præbend., & capituli 11. de exception., in quibus

species proponi videtur Collegii Canonicorum excommunicatione notari. Sunt qui putant, ante Bonifacium VIII. vixisse, ut Capitula possent excommunicari, quasi primum id vetitum fuerit ab eodem Bonifacio in dicto cap. 5. Mihi hæc opinio non placet; etenim ratio à Bonifacio adjecta in dicto cap. 5. perpetua est, nec modum ullum temporalis disciplina recipere potest; cum enim ait ipse, ex excommunicatione Collegiorum emergere gravissimum animarum detrimentum; propterea quod in Collegiis innoxii quidam sæpè sint, quorum animas excommunicatione ligare absolum est, indicat; nunquam id recipi potuisse; atque ante Bonifacium jamdiu id tradiderat laudatus Augustinus in dicto can. 1. caus. 24. quæst. 3. Verosimilius est dicere, in dicto cap. 22. de præbend. non agi de Capitulo excommunicato, sed de excommunicatis singularibus Canonicorum personis; qui mandato Apostolico contradixissent; uti verba rescripti demonstrant; aliud autem est, Collegium, aliud, personas singulares de Collegio; illas nimirum quæ gravis inobedientiæ reæ sint, excommunicari. Item verosimilius esset dicere, in dicto cap. 11. de exception. nomine excommunicationis non intelligi veram, & propriè dictam excommunicationem, sed potius suspensionis censuram. Et quidem veteres aliquando suspensionem appellaverunt nomine excommunicationis, ex eo; quòd suspensio certa communionis ecclesiasticæ jura auferret, & generale excommunicationis nomen sæpè, ac sæpius ad alias singulares censuras referretur, uti superius observatum est, & inferius adhuc demonstrabitur. Nihil igitur mirum, si suspensa Capitula quasi excommunicatione notata aliquando Pontifices Maximi appellaverint. Neque hæc interpretatio repugnat verbis laudati rescripti. Quod enim dicitur in dicto cap. 11. contra Collegium Canonicorum propositam fuisse exceptionem excommunica-

tionis, ne in judicio appellationis ageretur, commode intelligi potest de suspensione ab administratione reddituum Capitularium, de qua dubitari poterat, an Capitulum ab agendo rejiceret. Clarius adhuc dicam, excommunicationis plures effectus esse; in primis enim illi sunt, qui & suspensioni, & interdictioni communes habentur; item est etiam denegatio communis orationis, precum publicarum, & salutationis officiosæ; est denique damnatio animarum. Priores quidem effectus omnes potest in Collegiis exercere excommunicatio, non postremum. Proindeque concludi potest, valuisse olim induci in Collegia excommunicationem quòd attinet ad priores effectus, non quòd spectat damnationem animarum, hæc enim non Collegium ipsum, sed singulares potius personas afficeret. At excommunicatio prioribus effectibus tenus, quid aliud esset, quam suspensio à Capitularibus officiis in communi exercendis? Quòd si excommunicatio appellata est, id tribuendum ætati illi, qua omnes censuræ sub excommunicationis nomine pronuntiabantur. Simile hujus rei argumentum habetur apud S. Augustinum in can. 8. caus. 17. quæst. 4., ubi ob delicta patrisfamilias ipsam familiam excommunicavit; & quamquam alibi, nimirum in dicto can. 1. caus. 24. quæst. 3., monuit, ne tota familia ex delicto patris excommunicaretur, illic tamen, seu in dicto can. 8. quòd attinet ad certos effectus, id est ad effectum non recipiendarum oblationum, ad universam familiam excommunicationem patris extendit. Quod de Collegio dictum est, id ipsum dicas de officio, vel munere publico: suspendi quidem, aut interdici officia possunt; at si de excommunicatione agatur, hæc tantum notari poterit persona officium exercens, si in officio deliquerit, & successorem in officio excommunicatio non afficiet. Tantum excommunicari etiam poterit successor in officio, quo casu intra certum tempus non satisfecerit Ecclesiæ

aliis-

allivæ lasis ex administratione prædecessoris, cap. 7. de immun. Eccles.

Observandum iudem est, duplicem esse fidelium ordinem, quorum aliqui Clerici sunt, vel propè ad Clericos accedentes Religiosi, quales sunt Monachi, SanGimoniales, & qui administrationem hospitalium gerunt parabolani, aliqui extra Clerum, & Religiosum singulare officium constituti, quos laicos passim appellamus. Hinc quædam censuræ sunt, quibus uterque ordo notari potest, nimirum excommunicatio, & interdictum. Est è converso censura suspensionis, qua tantum notatur ordo Clericorum, aut Religiosorum; hoc inter Clericos & Religiosos intercedente discrimine, quòd Clerici & ab ordine, & ab officio, & à beneficio suspendi possint, Religiosi autem suspendantur tantum ab officio, seu ab administratione, item ab jure electionis, si quod habeant, item à beneficio, cujus fortè jure potiantur, qualia sunt regularia beneficia; addere potest à præstimonii, & pensionibus; nunquam autem ab ordine, nisi agatur de Monachis, qui utramque vitam & clericalem & monasticam profitentur. Profluunt hæc regulæ ex ipsa rei natura, quæ suadet, quemquam ab iis tantum juribus repelli, quibus fruitur, aut frui potest. Denique observandum est, diversam haberi oportere rationem locorum, & personarum; quamquam enim personæ possint omni censura notari, nimirum excommunicatione, suspensione, & interdictione, loca tamen non alia censurarum specie notari possunt, quam interdictione.

Tertiò aliqui sunt, qui quamquam omnibus censuris obnoxii esse valeant, non tamen subjacent aut ratione habitæ certorum Prælatorum censuras inferentium, aut ratione habitæ eorum, quibus commorantur, aut ratione habitæ legis generalis, in qua comprehensi non intelliguntur, nisi de ipsis specialis mentio fiat. Ratione habitæ Prælatorum censuras inferentium, non subjacent censuris, primò, qui privilegio

singulari id obtinerunt, ut vel nulla, vel non omni censura à certo Prælato notari queant, cap. 9. 16. 21. de privileg., cap. 5. eod. tit. in 6.; qua in re privilegiati etiam intelliguntur, qui in specialem protectionem Pontificis Maximi recepti sunt, cap. 1. de verb. sign. in 6., quamquam tamen privilegiati, si in censuras ipso jure latas incurrerint, possint sententia Ordinarii, ut censura notati, non obstante privilegio, declarari, Clement. 1. princip. de privileg. Et quidem hæc privilegium certis personis competat, ne censura notari ab Ordinario queant, ne indirectè quidem censura ferri ab Ordinario poterit, ex gr. prohibendo subditis, ne cum exemptis communicent, cap. 26. de privileg. Quid enim interest, an quis directò à communione repellatur, an, omissis directis verbis in aliquem, prohibeantur ceteri, ne cum eo communicent? Tantum hæc excommunicandi ratio recipi potuit, uti superius dictum est, adversus Judæos, qui directò excommunicari nequeant, & quorum nulla esse debet gratia; at verò si reciperetur adversus privilegiatos, res eò referretur, ac si isti nullum privilegium obtinissent. Insuper definitum est, minime expedire, ut Vicarii Generales Archiepiscoporum censura notare valeant Episcopos suffraganeos, quibus cum censura imminet, ea ferenda erit ab Archiepiscopis ipsis, cap. 52. de sent. excom., cap. 1. in fine de offic. ordinari. in 6. Præterquamquod id postulat dignitatis Episcopalis & honoris in Episcopos deferendi ratio, deduci id ipsum potest ex germana veterum canonum disciplina. Etenim olim hæc facultas Metropolitanis competebat tantum in Provinciali Concilio, can. 1. dist. 34. can. 1. 2. 3. 5. caus. 6. quæst. 4. can. 6. & 7. caus. 11. quæst. 3. & quamquam recentioribus sæculis, quibus minus frequentia fuere Provincialia Concilia, ita postulante necessitate vel utilitate Ecclesiarum, pones unum Metropolitanum ea facultas solida reman-

serit, non deicit tamen, ut facillè in Officiale Archiepiscopi transferretur. Receptum præterea est, ut quemadmodum Archiepiscopus, nisi in causa appellationis, censura notare non potest subditos suffraganeorum, ita nec Episcopus subditos suos post appellationem ad Metropolitanum fictam censura noter respectu causæ, in qua fuerit appellatum, cap. 14. de sent. excom. in 6., cap. 37. & 40. de appellation., quamquam etiam post appellationem Episcopus possit publicè denuntiare notatum, ubi crimen publicum sit, appellatione post latam censuram interposita non obstante, cap. 13. & 73. §. 1. de appellation.

Ratione habita eorum, quibuscum commorantur, aliqui sunt, qui latis censuris minimè subjacent. Quod ut explicetur, observandum est, censuram modò valere tam respectu notati, quam respectu aliorum; modò respectu aliorum tantum, quin aliquis censura notatus dicatur, modò respectu notati dumtaxat, quin alii eandem censuram observare teneantur. Tam respectu notati, quam aliorum, censura effectum habet in verè notatis, & publicè denuntiatis. Respectu aliorum tantum, quin aliquis notatus adpareat, effectum habet censura, ubi fideles prohibentur, ne communicent cum certa persona, quæ censura notari nequit, veluti cum interdicitur Christianis, ne cum Judæis

commercia ineant, juxta capitulum 13. & 14. de Judæis, capitulum 12. & 18. de usuris. Respectu notati tantum, non aliorum, valet censura, quoties quis censuram incurrit, nondum tamen denuntiatus est: siquidem quomodò censuram observare poterunt alii, qui inusitam censuram notam ignorant? cap. 28. de sententia excommunicationis.

Ratione habita legis generalis, in qua quidam comprehensi non intelligantur, nisi de ipsis specialis mentio fiat, statuit Lugdunense Concilium in cap. 4. de sent. excom. in 6., quod & probavit Bonifacius VIII. in cap. 37. vers. *Porò* de elect. in 6., Episcopos non subesse aut suspensioni, aut interdicto ipso jure inflicto in reos quorundam criminum, nisi specialiter lata lege fuerint designati, ne forte contingat, ut ob Ecclesiarum administrationem, quæ eisdem competit, graviora incommoda ob suspensiones illas, & interdicta, in Ecclesias inferantur. An de excommunicatione idipsum dicendum sit, adfirmare non audeo, cum expressa constitutione destituamur. Fortè autem Lugdunense Concilium in dicto cap. 4. mentionem non fecit de excommunicatione, quia excommunicatio ob graviora crimina infligitur, quorum si rei Episcopi forent, opportunum esset, & ipsos generalis legis sanctionem non evadere.

CAPUT IV.

De criminibus, quorum causa censura inferuntur.

Quamquam penitentis peccata quæcumque etiam levissima expiuntur, & quæcumque delinquentium affectiones, non tamen sine discrimine peccata omnia, & delinquentes universi censuris cõcœrentur. Dux sunt in hoc proposito generales observationes. Prima spectat peccata ipsa, secunda respicit delinquentium personas. Si in primis delicta ipsa consideramus, non aliter cen-

suris occasionem, & causam præbent, quam si verè lethalia sint, can. 8. 41. 42. caus. 11. quæst. 3., can. 7. dist. 56. est enim censura, uti de excommunicatione agebant Tridentini Patres in cap. 5. sess. 25. de Reform., quidam veluti nervus ecclesiasticæ disciplinæ ad continendos in officio populos valde salutaris, ac propterea sobriè, magnaque cum circumspectione exercendus, cum expi-

gent.

rentia doceat, si temerè, aut levibus de causis incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem. Exceptionem nonnulli adjiciunt respectu excommunicationis minoris, quam ajunt incurere etiam eum, qui cum excommunicato communicat ex ignorantia utut ex levi culpa proficiscente. Verùm hoc mihi placere non potest; neque enim puto, excommunicatione minore notari, nisi qui communicet cum excommunicato scienter, ut statuitur in can. 16. & 17. caus. 11. quæst. 3., aut nisi communicet ignoranter quidem, sed crassa, & supina ignoratone, qua si legem ignoranter violaret, nihilominus graviter peccati reus haberetur, & quamquam in can. 18. caus. 11. quæst. 3. omittitur verbum *scienter*, quod legitur in præcedentibus canonibus, notandum est, in dicto can. 18. sermonem institui de excommunicatione Monachorum, uti canonis inscriptio docet, in quo excommunicationis genere frustrà ignorantia à Monachis allegari potuisset, cum in eorundem cœtu excommunicatio socialis publicari solet. Quod si quandoquæ contingat, ut communicans ignoranter cum excommunicato, utut culpæ gravi ignoratio non adseribatur, credatur minorem excommunicationem incurrisse, id tantum habere locum poterit in externo foro, in quo quis præsumitur non ignorasse excommunicationem, statim ac fuit sufficienter promulgata. Aliam exceptionem nonnulli adjiciunt respectu quarundam excommunicationum minorum, quæ erant in usu apud veteres, & quarum exemplum indicant in can. 62. & 63. de consecr. dist. 1. cum similibus. Sed neque id placere potest, consideranti, in illis canonibus plecti eas inobedientias, quæ attentis quibusdam singularibus adjunctis graves tunc temporis esse poterant.

Debet præterea peccatum esse sensibile; nam peccata interna, & tantum in mente concepta non subjacent cen-

suris, quia censura est poena potissimum externi fori, cum privet præcipuè bonis Ecclesiæ exterioribus, & communibus, & Ecclesia in externo foro minimè judicet de internis, can. 11. dist. 32. can. 20. caus. 2. quæst. 5. cap. 2. de offic. judic. ordin., cap. 33. & 34. de simonia. Notanda sanè sunt in hac re discrimina, quæ intercedunt inter censuras ipso jure inflictas, atque ut vocant, latæ sententiæ, & censuras sententiæ abs judice ferendæ. In primis observo, censuras latæ sententiæ veluti cæteris atrociores, inferri debere, pro criminibus longè gravioribus, quam si agatur de censuris ferendæ sententiæ, nisi fortè durum aliquod statuendum sit de certo crimine, quod frequens sit, & quo interest quamcittissimè Ecclesiam purgare, aut nisi similia adjuncta postulent majorem quandam disciplinæ severitatem. Deinde observo, censuras ferendæ sententiæ, ut plurimum paratas esse ad corrigenda peccata habitudinis, neglectas diuturni disciplinæ ecclesiasticæ, & contumaciæ ad comparendum, adeo ut peccata ipsa gravia quidem sint, sed adhuc graviora videantur causa consuetudinis, vel contumaciæ. Cum enim censura acerbam speciem præferant, aequitas suadet, ut reus primùm monitis corripatur, juxta Christi mandatum cap. 18. Matthæi, & junioribus primùm remediis, quoad fieri possit, ad emendationem, ac penitentiam adducatur. Præterea observo, id obtinere in censuris latæ sententiæ, ut in eas incurrat quicumque crimen occultum admisit, dummodo externum, nec tantum mente conceptum, etiam si crimen non sit certis argumentis probatum; qua tamen in specie probari adhuc crimen debet, ubi iudex deventurus sit ad sententiam declaratoriam pronuntiandam: quomobrem ante delicti probationem, si occultum fuerit, afficit quidem censura, reum ipsum, quin tamen cæteri ea servare teneantur, quæ ex censura pendent juxta canonum definitiones. Aliter viget in

cen-

censuris ferendæ sententiæ, ad quas nunquam iudex devenire potest, nisi crimen certum sit, manifestum, ac probatum, can. 12. caus. 2. quæst. 1., can. 41. caus. 11. quæst. 3., quin sufficiat, esse notum delictum in foro interno, can. 2. & 3. caus. 6. quæst. 2., cap. 2. de offic. iudic. ordinar. Ratio discriminis in eo posita est, quod aliud sit officium iudicis, aliud potestas Legislatoris. Iudex non nisi ex allegatis, & probatis sententiam pronuntiat; non ita Legislator, qui omnes hominum actus potest lege sua antevertere, eodem ferè modo, quo etiam privati possunt sibi certam legem conventionibus dicere, qua statim obligentur, quamquam, si de judiciali obligatione agatur, iudex eam imponere nequeat, nisi in iudicio constet de certa causa, & lege probata. Tùm verò manifestum certumque in iudicio crimen esse dicitur, cum reus in iudicio vel confessus est, vel convictus, can. 1. 12. caus. 2. quæst. 1., can. 2. & 3. caus. 6. quæst. 2., can. 2. caus. 15. quæst. 5., can. 2. caus. 15. quæst. 7., cap. 14. de appellation., cap. 7. de cohabit. Cleric. & mulier. Denique observo, singulare esse in censuris latæ sententiæ, ut non aliter vires suas exerant, quam si crimen sit consummatum; etenim verba pœnalis legum, & strictè interpretanda sunt, & cum effectu accipienda, cap. 4. de Cleric. non resid. Nihil tamen prohibet, quominus Legislator potuerit crimen etiam non perfectum censuræ subijcere; quæ propterea locum habebit, si expressè in lege cautum deprehendatur, ut qui crimen caperit, censuræ subit; quemadmodum contingit in specie capituli 1. vers. *Sacri* de homicidio in 6. Opponi solet in hanc rem capitulum 27. de simonia, ex quo constat, simoniacos haberi etiam illos, qui tantum promississent se pecuniam duros, etiam si cum effectu non dederint. At reponi in primis potest, simoniam reverà admitti eatenus, quatenus actus per simoniam admissus in irritum ca-

dat, non tamen ita, ut etiam censuræ adversus simoniacos indicat locum inveniant; & reverà in extravag. 2. de simonia, ubi censurarum fit mentio, dantes tantum & accipientes commemorantur. Quòd si adhuc in eam opinionem ire velles, ut crederes, ipso factò etiam censuram imminere illis, qui tantum pecuniam promississent, dici potest, nomen simoniæ propriè etiam accommodari valere illis, qui beneficia, aut res sacras promissa pecunia contulerint, quasi etiam ante pecuniæ dationem, & receptionem simonia sit consummata, propterea quòd & reverà beneficium, aut res sacra intuitu pecuniæ concessa fuerint.

Pertinent hæc ad crimina ipsa per se considerata. At si considerentur ratione delinquentium personarum, plura sunt observatione digna. Et primò eadem generalis regula est, neminem posse censuram notari, nisi sit criminis conscius, sive crimini causam dederit, ac consenserit; hinc qui tantum dedit delinquendi occasionem, censuræ notam evadit, argumento canonis 5. caus. 1. quæst. 4. Secundò quæri solet, an quoties in certa crimina, sive in certorum criminum reos infligitur in iure censura, censeatur etiam inflicta in eos, qui participes criminis sint, etiam si de istis expressa mentio non fiat. De eo sanè, qui crimen ex alicujus mandato exequitur, vel de eo, qui mandaverit, ut crimen admitteretur, vel de eo, qui socius criminis est, nulla esse dubitatio potest, can. 4. caus. 15. quæst. 3., cap. 6. vers. *illi verò*, & cap. 29. vers. *In primo* de sent. excom. De iis disputari solet, qui consilium dederunt, aut qui auxilium præbuerunt sine societate, seu animi consensione, aut qui cum impedire possent, minimè impediverunt. Generalis regula est, hos non contineri lege censuram inferente, nisi expressè etiam de iis lex concipiatur, ita suadente recta interpretatione pœnalis constitutionum, quæ anguis semper finibus coercendæ sunt, nec ultra extendendæ, quam verbis de monstr-

retur. Neque obstat regula, quæ legitur in fine canonis 10. caus. 2. quæst. 1. his verbis expressa: *Facientem, & consentientem par pena constringis*; etenim id pertinet singulari jure ad speciem iudicis, qui detrectet restituere in pristinum statum eum, qui injustè dejectus erat. Reverà ibidem Nicolaus Papa suadebat iudici, ut inique dejectum restitueret, subijciens, *facientem, & consentientem pari pœna puniri*, id est pari crimine involvere se iudicem detrectantem restituere ex officio, quo se involvit, qui deiecit. Simili ratione interpretari oportet capitulum 47. de sent. excom., ubi quod dicitur, eum, qui desinit, obviare, cum possit, subjacere excommunicationi, verum est tantum in eo, qui publica potestate pollet, aut quodam officio tenetur, qui sanè cum non obviet, sed permittat, connivere, imò & consentire censetur, argumento cap. 6. vers. *Et quidem* de sentent. excom. in 6. Addi potest, in his canonibus, sive in dicto can. 10. caus. 2. quæst. 1. & in dicto cap. 47. de sentent. excom. non perspicuè tradi, censura etiam coerceri non impendentes, sed tantum gravis culpæ reos esse, & talis, ut censuram incurere mererentur, argumento canonis 5. caus. 17. quæst. 4., & capituli 6. vers. *Qui verò* de homicidio. Dixi, aliud contingere, ubi qui consilium, aut auxilium præbent, qui non impediunt, aut fovent, expressè in lege continentur. Hujusmodi sunt in primis, qui hæreticis favent; etenim si isti hæresis alienæ adhaerent, eo ipso hæretici fiunt, & crimen hæresis in ipsis plenè consummatum, propterea quòd hæresis crimen tale est, quod sola mente perficiatur, & externo Ecclesiæ foro subijcitur, statim ac sese exterius etiam verbo tenus prodit; si verò hæreticorum personis patrocinantur, de istis mentio expressa fit in cap. 13. vers. *Credentes* de hæreticis. Hujusmodi etiam sunt, qui simoniæ crimen adjuvaverunt, vel quòd *mediatores extiterint*, vel quòd ut admitteretur, procu-

raverint; istos enim simili excommunicationi, qua simoniaci tenentur, obnoxios reddi, expressè definitivit Paulus II. in extravag. 2. de simonia int. com. Hujusmodi sunt, qui Clericos, ac præsertim Episcopos, vexaverunt, cap. 6. vers. *illi verò*, & cap. 47. de sentent. excom., cap. 5. de pœnis in 6., Clement. 1. codit. Hujusmodi sunt, qui beneficiarios spoliaverunt, ac gravaverunt, cap. 12. de elect. in 6. Hujusmodi sunt, qui consilium præbuerunt incendiariis Ecclesiarum, can. 32. caus. 23. quæst. 8. Hujusmodi sunt, qui consilium vel favorem præstiterunt illius delicti causa, contra quod pronuntiata fuerit localis interdicti sententia, cap. 24. de sentent. excom. in 6. Hujusmodi sunt, qui operam vel favorem portexerunt, vel ut puella raperetur, vel ut puella per vim monasticam professionem emitteret, vel, ne emitteret, cogeretur, Concilio Tridentino sess. 24. de Ref. matrim. cap. 6., & sess. 25. de regular. cap. 18. Hujusmodi denique sunt, qui monomachiam, sive duellum, quomodolibet adjuvarunt, aut qui monomachiam ineventus fovērunt, Concilio Tridentino sess. 25. de Reform. cap. 19.

Insuper in censuris latæ sententiæ observatur, ut si quis ignorantia invincibili laboret, is sit à censura generaliter indicata prorsus immunis, can. 5. caus. 9. quæst. 1., can. 117. de consecr. distr. 4., cap. 9. de Cler. excom. ministr. cap. 4. de sentent. excom., cap. 2. de constitut. in 6. Imò etsi talis sit ignorantia, aut animi affectio, ut excuset à gravitate criminis, excusabit etiam à censura, utpotè quæ non tam in crimen ipsum, quam in criminis gravitatem inflicta creditur, can. 8. caus. 11. quæst. 3. Quod autem dici solet, ignorantiam juris nemini prodesse, in civilibus tantum, non in criminalibus negotiis locum habet, præsertim verò ubi de pœnis agitur, quæ crimen expiant, & emendant; cum crimen dici non possit, quod admittitur ab eo, qui legem ignorat. Atque id adeo

verum puto, ut etiam si quis conscius sit legis crimen prohibentis, ignoret tamen invincibiliter legem, quæ censuram generaliter infert, nihilominus ignoratio legis censuram inferentis non quidem à crimine, sed à censura reddat immunem; etenim aliud est delinquere in legem quæ crimen prohibet, aliud delinquere in legem, quæ censuram infert. Qui delinquit in legem, quæ crimen prohibet, inobediens quidem est, nondum tamen contumax, qualis tùm demùm appellatur, cùm delinquit in legem, quæ censuram indicit; at censura plerumquæ feruntur in eos tantùm, qui contumaces existunt. Hinc facillè colligitur, non sufficere ad evadendam censuram allegare aut metum utcumque gravem, aut minus deliberatum animi motum, aut oscitantiam veri doli expertem, aut supinam præcepti obliuionem, quæ à gravi negligentia non distinguitur; hæc enim omnia quibus omnibus in casibus non absolvunt à lege peccatum prohibente, & peccati lethalis adhuc reum faciunt, in illis universis neque absolvunt à lege censuram inferente, can. 16. dist. 73., cap. 5.

CAPUT V.

Expenduntur variæ generales censurarum partitiones.

TOT generales recenseri possunt censurarum partitiones, quot modi sunt, quibus possunt censuræ spectari. Et primò quidem dividuntur censuræ ratione habitæ ferentis; secundò ratione eorum, qui censura notantur; tertio ratione actus, qui censuræ causam præbet; quartò ratione temporis, in quod, censuræ indicitæ fuerint; quintò ratione ecclesiastici administrati, ad quem absolutio pertinet; sextò denique ratione bonorum, & jurium, quibus censura privant.

Et quidem in primis ratione habitæ ferentis, aliæ dicuntur censuræ abs jure generali, aliæ ex præcepto singula-

de his, quæ vi metusve causa fiunt, cap. 4. de sent. excom. Exceptio in iis qui delinquent ex naturali infirmitate iudicii, quales sunt impuberes, quorum ætati ferè ignoscitur in hac parte. Dixi ferè ignosci, ut adnotarem, aliud receptum esse in percussione Clericorum ab impubere dolo facta, cujus causa etiam impuberes excommunicationi subjacere declarati sunt, cap. 58. de sent. excom., quamquam in hac specie etiam adparet, pueros mitius puniri; etenim cùm duplex sit pars Lateranensis canonis in can. 29. caus. 17. quæst. 4., prima censuram excommunicationis indicat, altera absolutioem excommunicationis Pontifici Maximo reservet, impuberes excommunicationem quidem incurrunt, sed ab Ordinario possunt absolutioem impetrare, argumento capituli 1. de delict. pueror., cap. 1. & ult. de sent. exc. Denique observandum est, neminem posse censuram notari ob certum crimen, qui jam ob idem admissum notatus fuerit alia censuræ specie, can. 12. dist. 81., licet pro diversis criminibus id fieri valeat, cap. 27. de sentent. excom.

ri superioris, aliæ ex sententia iudicis inflictæ, cap. un. de major. & obed. in 6., cap. 22. de sent. excom. in 6. Abs jure inflictæ dicuntur, cùm lex certum opus agendum generaliter omnibus indicit, vel prohibet ita, ut qui legi non pareat, censuram incurrat. Nomine legis intelligimus quamcumque constitutionem, sive in generali, sive in particulari Concilio, sive extra Concilium à Pontifice Maximo, vel ab Episcopo editam, non tamen singulare rescriptum, licet fortè inde in corpus juris redactum, uti in specie canonis 52. caus. 16. quæst. 1., extravag. 5. de præbendis, & extravag. 3. de sent. excom. int. comm. Ex præcep-

Expenduntur variæ generales censurarum partitiones. 225

to superioris dicuntur inflictæ censura, quando Prælati personæ, vel Collegio sibi subiecto aliquid agendum, vel cavendum mandat, censura proposita in non obtemperantem. Sententia iudicis dicuntur indicitæ censura, cùm iudex ecclesiasticus pro certis admissis, atque ut plurimum ob certam contumaciam, censuram infligit. Censura, quæ indicitur ex sententia iudicis, in eo generaliter distat à censuris latis abs jure, vel latis ex præcepto superioris, quòd illa respicere possit æquè ad casus præteritos, ac præsentis, cùm ea sit natura sententiæ, ut præteritis æquè, ac præsentibus consulere possit; præteritis, inquam, in universum, præsentibus, si agatur de coëtendis contumaciis; at istæ spectent casus futuros, quia hæc est natura legis, ut tantum in futurum conferatur, cap. 2. & 13. de constitut., & quamquam leges aliquando casus præteritos respicere in penis possint, cùm nimirum id expressum est, aliud tamen in censuris observatur, propterea quòd fundamentum censurarum est contumacia rei, vel vera, vel ficta, sive præsumpta. Eadem etiam est natura præcepti, quod in hac parte legem imitatur, veluti si Episcopus mandet certo Clerico, ut certa officia gerat, vel à certis rebus absteineat sub pena suspensionis, can. 24. dist. 63. can. 52. caus. 16. quæst. 1., extravag. 5. de præbendis, int. com. extravag. 3. de sent. excom. int. com. Distat tamen ita censura præcepto à censura lege indicitæ, quemadmodum distat præceptum à lege. Sic cùm præceptum in singularem personam, vel certum Collegium dirigatur, lex in universitatem; cùm præceptum postulet, ut is, cui præcipitur, sit subditus tempore præcepti, lex autem etiam tendat in eos, qui futuri sunt subditis; cùm præceptum morte præcipientis expiret, non ita lex morte legislatoris; censura præcepto indicitæ singularem personam; vel certum Collegium non egredietur, censura lege indicitæ omnes in universitate consistentes afficiet, item

censura præcepto lata non eos tenebit, qui non erant subditi tempore præcepti, quamquam postea subditi esse ceperint, & censura lata lege omnes notabit, qui aut tempore legis, aut post latam legem subditi sint; denique indicitæ censura præcepto lata morte præcipientis expirabit, quin expiret morte legislatoris indicitæ censura facta per legem.

Quæ censuræ abs jure indicuntur (quæ dicuntur de censuris abs jure, id ipsum in hac parte intelligatur de censuris præcepto latis, quoniam in hoc proposito præceptum à lege non distat) iterum distinguuntur in censuras latis, & censuras ferendæ sententiæ. Latæ sententiæ censuras appellaverunt, cùm statim admissio criminis reus ipse censura notatus haberetur; & si aliquando opus esse videtur sententiæ, iudicis partes non alia de causa intercedunt, quam ut declaretur factum; non ut censura infligatur, cap. 26. & 58. de sentent. excom. Sententiæ ferendæ censuras appellaverunt, cùm statim admissio criminis ex præscripto legis imminet iudici onus, aut obligatio, ut in reum censuram infligat. Scio quidem, nonnullis parum placuisse censurarum late sententiæ disciplinam, quòd in primis istam admodum recentem inveniant, nec putent Gregorij IX. decretalibus antiquiorem; quòd deinde non satis natura censurarum accommodatam deprehendant, quoniam censura nonnisi in contumaces, & prævisi admonitionibus, tanquam supremum Ecclesiæ remedium, sint adhibende. Verùm doctrinam canonum jam vindicavit in parte Bonifacii VIII. proposito civilis prudentiæ exemplo, quod perspicue probat, asperiores quandoquæ puniendorum graviorum criminum rationem publicæ utilitati congruere, penis etiam indicitæ, quibus rei nulla posita iudicis pronuntiatione subjaceant, cap. 19. de hæreticis in 6. Dicunt illi, recentem esse disciplinam. Si de formalis quibusdam quaeratur, quales sunt, eo ipso, ipso jure, ipso facto etc., & ego fateor, is-